

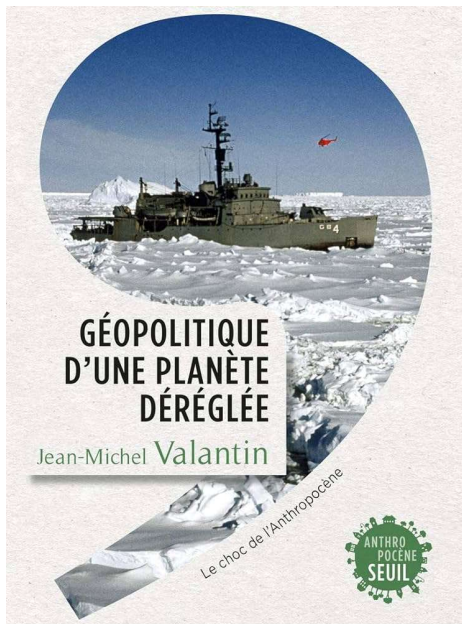
Csizmadia Gabriella

Jean-Michel Valantin

Egy rendezetlen bolygó geopolitikája - Az antropocén sokkhatása

<https://doi.org/10.32976/stratfuz.2024.34>

Jean-Michel Valantin PHD doktor, kutató, stratégiai tanulmányokkal foglalkozó geopolitikus.

Szakterülete a stratégiai tanulmányok és a biztonság-szociológia, különösképpen a környezeti geostratégia. Tanulmányai középpontjában az Egyesült Államok, Oroszország és Kína között folyó nemzetközi verseny, az erőforrások körüli konfliktusok és a mesterséges intelligencia alkalmazása, valamint ezek befolyásoló szerepe a klímaváltozásban. Doktori tanulmányát az EHESSEN (École des Hautes Études en Sciences Sociales) végezte, majd ezt követően független kutatóként tevékenykedik. 2013 óta dolgozik a The Red Team Analysis Society-nél. Európai és nemzetközi szinten is nagy tapasztalattal rendelkezik a fenntartható fejlődés és az energiaátállás területén. A klímaváltozás geopolitikai és stratégiai hatásai, valamint az erőforrásokért folyó nemzetközi verseny szakértője, közel száz cikket írt a témában. Miniszteri hivatalokban dolgozva széleskörű hazai és nemzetközi szakmai tapasztalatot szerzett a fenntartható fejlődés területén. Jelenlegi kutatásait a következő területekre fókuszálja: a mesterséges

intelligencia alkalmazása, az urbanizáció, a klímaváltozás és az erőforrás gazdálkodásának területei.

2017-ben megjelent könyve az „Egy rendezetlen bolygó geopolitikája” melyet 2022-ben újra kiadtak. 2020-ban megjelent „A sas, a sárkány és a bolygóválság” című könyve, amelyben a középpont a Peking, Moszkva és Washington között fennálló kereskedelmi háborúk, stratégiai feszültségek és a klíma válság áll. Mindkét könyvét a Le Seuil kiadó jelentette meg.

A *Géopolitique d'une planète déréglée*, *Le choc de Anthropocène* könyvében Jean-Michel Valantin rámutat arra, hogy a geofizikai változások és a folyamatban lévő globális biológiai válság egy brutális és hatalmas geopolitikai átalakuláshoz vezet.

Új geopolitikai és stratégiai tájkép van kialakulóban, amelyet az éghajlatváltozás és annak rendszerszintű hatásai, például a tömeges migráció, az erőforrásokért folytatott globális verseny és a világpolitikai átalakulás együttesen jellemez. A könyv olyan kérdésekre keresi a választ, hogy hova vezetnek az államok vezetői a világot? Hogyan befolyásolja az óceánok kizsákmányolása a kalózok jelenlétét? Hogyan használják ki bizonyos érdekek az Északi-sark felmelegedését, miközben az, emberek milliárdjai számára óriási katasztrófát jelentenek? Melyek azok a régiók, amelyek a legjobb feltételekkel és eszközökkel rendelkeznek ahhoz, hogy átvészeljék a 21. századot?

Jean Michel Valantin, megérteti az olvasóval, hogy mik a veszélyes összefüggések a háború, a gazdasági hatalom és a környezet között. Figyelmeztet a kialakulóban lévő fenyegetésekre. Véleménye szerint eljött a kollektív választás ideje a „mindenki háborúja mindenki ellen”, ami

egy összeomlott világ és egy globális stratégiai szövetség között zajlik, és amely meg tud-e felelni az új globális kihívásokra?

A szerző négy példával vezeti be a könyvet, ahol - mindegyik a maga módján – kifejezi azt a módot, ahogyan az emberiség új geopolitikai és stratégiai valóságba lép. A szomáliai halászkikötők ki vannak téve a szegénységnek, a polgárháborúnak és a halászati erőforrásuk kizsákmányolásának, a nagy ipari halászat és az álltaluk okozott tengeri környezeti szennyezésnek, amelytől életük és közösségeik élete függ. Félelmetes kalózzokká válnak, akik évek óta veszélyeztetik a nemzetközi tengeri kereskedelmet. Észak Szibériában a Sarkvidék gyors felmelegedésének következtében az oroszok megkezdik a hatalmas olaj és gáz lelőhelyek kitermelését, mely lehetővé teszi számukra egy új tengeri út megnyitását, amit északi tengeri útvonalnak, vagy az Észak-keleti átjárónak is neveznek. Az orosz sarkvidék kereskedelmi és ipari érdeke, hogy az ázsiai kormányok és vállalatok, – Kína, India, Japán, Szingapúr, Vietnám és Thaiföld - növeljék a befektetéseiket és tengeri kereskedelmeiket ezen az új útvonalon, amely egész Ázsiát és Észak-Európát ide vonzaná. Kína transzkontinentális stratégiája, az „Új Selyemút”, vagy Övezet és Út Kezdeményezés, szárazföldi és tengeri útvonalak kiépítésével kapcsolja össze Ázsiát, Afrikát és Európát. India hatalmas szögesdrót kerítést épít, 4000 kilométer hosszan a Bangladesi határvonalnál, az illegális migráció megakadályozása érdekében. A szögesdróton kívül tüzelőállásokat és aknamezőket is telepít, egy olyan ország határánál, amely a világ egyik legszegényebb országa, és amelyet talán a legjobban sújt a klímaváltozás által generált óceán szintjének megemelkedése.

Az új valóság, amely megfogalmazza napjaink globális krízisének különböző formáit, a klímaváltozást, stratégiai és geopolitikai hatásokat, melyeket a természeti erőforrásokért folytatott széles körű verseny hoz létre. Ebben a szakaszban, amikor számos geológiai erőforrás csökkenése figyelhető meg, az energiapiacra feszültségek jelentkeznek, addig a biodiverzitás és a vízkörforgás is válságos helyzetbe kerül. Hogyan emelhetjük ki a globális és geopolitikai összefüggéseket a katasztrófa elkerülése érdekében? Ez a fő kérdés a stratégiai megközelítésben találja a választ, amely lehetővé teszi annak elemzését, hogy a geopolitikai és stratégiai erőviszonyok milyen új összefüggésekben valósulhatnak meg. A geofizikai és a biológiai válságok hatalmas geopolitikai változásokat eredményeznek, mind a társadalmak alkalmazkodási képességében, mind a geopolitikai egyensúly megtartásának területén.

A könyv 8 nagy témakör köré épül: a globális és geopolitikai válság, a Janus arcú Amerika, a sarkvidék szétesése és az orosz hatalom újjáéledése, a kínai Övezet és Út kezdeményezés, a „hypersíge”, azaz klímaváltozás és annak társadalmi hatásai, a válságban lévő államok, a háborúk helyszínei valamint a nagy elágazás.

A 20. században az USA politikai, gazdasági és katonai, nagyhatalommá vált. Az urbanizáció, a mezőgazdasági, - ipari,- pénzügyi és a komplex iparosítás felgyorsította a globális paraméterek változását, és az Anthropocène hatását. A 21. században a klímaváltozás, a biodiverzitás és a víz körforgásnak megváltozása az USA-t is sebezhetővé teszik. Az Északi sarkvidék olvadása gyökeresen megváltoztatja a nemzetközi erővonalak megoszlását. Az Északi sark felmelegedésével egy új geopolitikai feladat jelentkezett, hiszen a sarkvidék geofizikai változása egyben geopolitikai változás is, amit Oroszország kihasznál hatalmának újjáélesztésére. Az események átalakítják, Oroszország- Ázsia-Európa geopolitikáját.

Az éghajlat és az óceánok változása közvetlenül veszélyeztetik a lakosságot, az infrastruktúrát, a városokat és a kikötőket világszerte. Fontos megérteni, hogy ez a folyamat nemcsak a „szegény világ” és a „gazdag világ” közötti ellentétet fogja kiemelni.

A szerző példaként emeli ki Dubai példáját, a város, amely az Arab-félsziget keleti részén, a Perzsa-öböl partján fekszik, az utas- és teherszállítás egyik legfontosabb globális közlekedési

csomópontja. Az ingatlanstratégiának köszönhetően megélnék a kereskedelem és a turizmus, de számos technológiai digitális és kommunikációs céget is vonz a térség. Az óceán szintjének növekedése, azonban stratégiai és geopolitikai fenyegetettséget jelent Dubai számára is. Az új fenyegetési kockázatokkal és az „Anthropocène sokk”-kal szemben, vajon az államok képesek lesznek-e megfelelni, vagy elbuknak?

Az államok által irányított nemzetek és társadalmak, valamint az államok közötti kapcsolatokat határozzák meg, hogy háború, vagy béke legyen, illetve szürke zónák alakuljanak-e ki. Fontos megvizsgálni, hogy az erőforrásokért történő versenyre és a társadalmi-környezeti zavarokra az államok képesek lesznek-e biztosítani a forrásokat, annak érdekében, hogy a társadalmak a kialakult helyzethez alkalmazkodni tudjanak, vagy az antropocén sajátosságaival együtt járó szélsőséges erőszak megteremtésének engednek utat. Más szóval, az alkalmazkodás egész társadalmak biztonságának vagy veszélyeztetésének kérdését vetik fel, az államok hatékonysága vagy kudarca miatt. A súlyos aszályok következtében Nigériában, Szomáliában, Jemenben és Dél-Szudánban éhség hullám söpört végig, amit az államok saját erőből nem tudtak megoldani. Segítségükre siettek a különböző humanitárius szervezetek, valamint az ENSZ. Ez is rámutat arra, hogy az afrikai mezőgazdaságnak jelentős kihívásokkal kell szembenéznie, hogy alkalmazkodni tudjon a 21. század közepén várható változásokhoz.

Mi történik, ha a természeti erőforrásokat túlzottan kiaknázzák, és az éghajlatváltozás túl nagy nyomás alá helyezi a sűrűn lakott területeket? Milyen lesz a geopolitikai- és stratégia helyzetek a világban, ha a növekedések száma minden 5. napra 1 millió emberrel nő? Hogyan lehetséges a veszteséges rendszereket fejleszteni, annak érdekében, hogy a globális válság megelőzhető legyen vagy legalábbis csökkenteni a legrosszabb eljövetelet?

Két forgatókönyv közül választhatunk: az egyikben tovább folytatjuk az erőforrásokért zajló harcot, tönkretéve környezetünket. Ezek a folyamatok olyan társadalmi feszültségekhez vezetnek, melyek háborúhoz, erőszakhoz és erős radikalizálódáshoz, terrorizmushoz és végül az összeomláshoz vezetnek. A másokban, pedig az országok és nemzetek félreteszik az ellentéteiket és megpróbálnak közösen olyan döntéseket hozni, melyek segítségével megtalálják az egyensúlyt a környezet, a társadalmi - és emberi fejlődés és a gazdaság különböző formái között. Ez a stratégiai mobilizáció a fenntartható fejlődés érdekében zajlik a „mindenki háborúja mindenki ellen” elkerülése érdekében.

Jean-Michel Valantin zárásként, Herbert George Wells regényét a *Világok harcát* hozza fel példaként. A regényben az emberekénél sokkal fejlettebb civilizáció próbálja meg épp leigázni a Földet. A marslakók megtámadják Londont. Az emberek evakuálása megkezdődik az angol vidékre is, de van egy pillanat, amikor minden veszni látszik, ahol a hadseregben káosz uralkodik, ahol a társadalmi kötelék szétesik, ahol az állam szétesése egy hajszálon múlik, ekkor a földönkívüli offenzíva hirtelen leáll. A betolakodók néhány órán belül meghalnak az influenzától, amelyhez szervezetük nem alkalmazkodott. Ebben a regényben tulajdonképpen minden benne van, ami napjainkban történik. A Mars haldoklik, mert nincs víz és az élethez szükséges forrásokat majdnem teljesen kimerítették. A túlélésért háborúzni kezdenek először a szomszéd bolygókkal, majd megkezdik inváziójukat a Földre. A Földre, amely lakói jóval alacsonyabb szinten vannak, mint ők. Azonban a stratégiájukban egy nagy hiba csúszik, az alkalmazkodás hiánya. Nem voltak felkészülve a megtámadott Föld környezeti paramétereire. Azon kell elgondolkodnunk, hogy az emberiség ugyanarra a sorsa jut-e, mint a Mars-lakók? Mi is kimerítjük természeti forrásainkat és tönkreteszük környezetünket, a túlélésért és az erőforrások megszerzéséért háborúkat indítunk, melyben azok az országok és társadalmak elpusztulnak, akik képtelenek az alkalmazkodásra? Elérkezett az idő, hogy az emberiség megmentse magát, a Földön, amely minden élőlény számára élhető, és egy olyan közös jövőt hozzon létre, amely nem veszélyes és steril, hanem élő és termékeny.